

Іваницька Н.Л. Багатовимірність синтагматичних параметрів української та англійської дієслівних систем / Н.Л. Іваницька, Н.Б. Іваницька // Мовний простір граматики: актуальні студії : зб. наук. праць / Донецький національний університет [наук. ред. М.О. Вінтонів]. – Донецьк : ДонНУ, 2014. – На честь 60-річчя член-кореспондента НАН України Анатолія Загнітка. – С. 414-420.

Ніна Іваницька, Наталя Іваницька

УДК 81'367.625(161.2=111):81-115

БАГАТОВИМІРНІСТЬ СИНТАГМАТИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ ДІЄСЛІВНИХ СИСТЕМ

Здійснено аналітичний огляд діючих у сучасній лінгвістиці підходів до визначення лінгвальної сутності та метамовної інтерпретації синтагматики дієслівних систем в українсько-англійській мовній паралелі. Систематизовано науковий досвід славістики, германістики й контрастивістики щодо засадничих параметрів виокремлення синтаксичної, семантичної та лексичної синтагматики. Встановлено пріоритетні напрями міжмовного аналізу дієслівної синтагматики, які ґрунтуються на теорії семантико-синтаксичної сполучуваності дієслів як системно передбачуваної семантичної сполучуваності, формалізованої придієслівним зв'язком як одним із реченнєвотвірних.

Ключові слова: дієслівна система, синтагматика, синтаксична сполучуваність, семантична сполучуваність, валентність, контрактивний (міжмовний) аналіз.

Постановка проблеми. Сьогодні лінгвістика значну увагу приділяє всебічному вивченню дієслова як універсального мовного феномену, своєрідного щодо лексичної і граматичної семантики, синтаксичної конструктивності, функціональної специфіки, а також системних та міжрівневих зв'язків і відношень з іншими мовними одиницями. Отримавши статус «центральної» в частиномовній ієрархії, як і в синтаксичних течіях, що ґрунтуються на вербоцентричній теорії, дієслово «не втрачає лідерства» щодо здатності проектувати ключові для сучасної мовознавчої науки проблеми та дискусії. Перспективним у цьому контексті постає не лише комплексне внутрішньомовне осмислення лінгвальної сутності дієслівних систем, але й їх дослідження в міжмовних паралелях, зокрема українсько-англійській, що актуалізує аналітичний огляд теоретичних підвалин розуміння синтагматичних відношень та проекцію останніх у площину зіставного мовознавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У лінгвістичній літературі поширеним є тлумачення дієслова як складної категорії, якій належить вершинність у частиномовній ієрархії. Визнаючи дієслово основним класом ознакових слів із найбільшим набором морфологічних категорій та синтаксичною конструктивністю, дослідники, «сповідуючи» своєрідну «філософію дієслівності», закладену ще свого часу В. фон Гумбольдтом, Г. Штентайлем та О. О. Потєбнею, акцентують на різновимірності його природи (І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, О. І. Леута, В. Aarts, В. Baker, В. Levin).

Категорійні ознаки дієслова спрямовані на вербалізацію особливого денотативного простору, який охоплює складний і неоднозначний щодо зв'язків та відношень світ процесів і подій у свідомості носіїв мови.

Лінгвальна природа дієслівного класу, у свою чергу, постає багатосторонньою через акумулювання в дієслові змістових властивостей категорійних значень різних рівнів мовної системи, що спонукає до різноаспектного дослідження цієї частини мови в площинах лексичної і граматичної семантики, словотвору, синтаксису. Найбільш вивченою як в українському, так і в англійському мовознавстві є лексико-граматична, тобто частиномовна природа дієслів як морфологічних одиниць. З останніми тісно пов'язані дієслівні граматичні категорії й підпорядковані їм однорідні граматичні значення і форми їхнього вираження в українській та англійській мовах.

Дієслівні одиниці активно вивчають в аспекті їхніх формально-синтаксичних, семантико-синтаксичних, власне семантичних та комунікативних функцій. Синтагматичні та функціональні параметри дієслів описано як в україністиці (І. Р. Вихованець, Н. Я. Дзюбишина, А. П. Загнітко, Н. Л. Іваницька, В. М. Каленич, Г. В. Кутня, О. В. Куц, О. І. Леута, О. Г. Митрофанова, Н. Г. Николаєва та ін.), так і в англістиці (Т. В. Виноградова, Ж. А. Гендельман, Н. Б. Гігаурі, З. В. Данилова, С. В. Івашків, В. С. Кашпарова, Г. Г. Почепцов, D. S. Allerton, G. D. S. Anderson, J. Lyons, G. Ramchand та ін.). Нерідко синтаксичну природу дієслова досліджують у поєднанні з його семантичними параметрами (О. І. Леута, Г. П. Серпутько, В. Levin).

Із-поміж можливих підходів до аналізу дієслівної природи найбільш виваженим та науково валідним постає системний підхід до її теоретичної інтерпретації, який ґрунтується на загальноновизнаному положенні про системний характер мови, висунутому свого часу ще І. О. Бодуеном де Куртене та Ф. де Соссюром.

За такого підходу мову ведуть не про розрізнені чи окремі дієслівні лексеми, а про *дієслівну систему*, під якою розуміють упорядковану за внутрішньомовними законами лексико-граматичну множини (сукупність) дієслів як структурних мовних елементів із властивими їм зв'язками та відношеннями. Дієслівна система має цілісну, динамічну, відкриту, гетерогенну та самоорганізувальну природу. Утворенню дієслівної системи як в українській, так і в англійській мовах передують: 1) наявність конструктивних елементів (дієслівних одиниць) у кожній із мов із властивою їм відносною самостійністю (субстанційною чи функціональною); 2) структурні зв'язки та відношення між цими елементами та 3) властивості дієслова як мовної одиниці, тобто вияв її природи, внутрішнього змісту через відношення до інших одиниць.

Доведено, що найпоказовішими з-поміж системних відношень виступають ті, що розташовані на двох системоутворювальних осях мовної структури: вертикальній (парадигматичній) та горизонтальній (синтагматичній). Прийнято вважати, що ці відношення становлять діалектичну єдність, а парадигматика і синтагматика мовних одиниць взаємопередбачають і взаємодоповнюють одна одну, і тому автономно не існують.

Теоретична кваліфікація дієслівних систем постає найбільш ефективною (як у внутрішньомовному, так і в міжмовному описах) в аспекті встановлення сутності тих зв'язків та відношень, що є основоположними для їхнього утворення. При цьому як парадигматичні, так і синтагматичні відношення можуть розглядатися в різних площинах – лексико-семантичній та граматичній.

Мета статті – систематизувати науковий досвід славістики, германістики й контрастивістики в підходах до визначення лінгвальної сутності та метамовної інтерпретації синтагматики дієслівних систем. Для цього слід зупинитися на розв'язанні таких основних завдань: (1) здійснити аналітичний огляд дослідницьких парадигм щодо особливостей синтаксичної, семантичної та лексичної синтагматики; (2) обґрунтувати сутнісне наповнення та метамовну сумісність таких понять, як «валентність / сполучуваність», «валентність / дистрибуція», «сполучуваність / дистрибуція», «валентність / інтенція»; (3) встановити пріоритетні напрями міжмовного аналізу дієслівної синтагматики з урахуванням існуючих синтагматичних теорій.

Вклад основного матеріалу дослідження. Сучасна лінгвістика, як вітчизняна, так і зарубіжна, накопичила значний досвід у дослідженні синтагматики слів загалом та дієслів зокрема. Під синтагматикою здебільшого розуміють особливі, лінійні, «горизонтальні» відношення, що виникають між послідовно розташованими мовними одиницями за їхнього безпосереднього поєднання в мовленні чи тексті. Відношення співіснування і послідовності, теоретичне осмислення яких пов'язують із іменами Ф. де Сосюра, І. А. Бодуена де Куртене, М. В. Крушевського та ін., перебували і продовжують перебувати в епіцентрі наукових пошуків та дискусій чи не всіх світових лінгвістичних шкіл. Унаслідок цього сучасне мовознавство володіє потужним теоретичним потенціалом для інтерпретації різного роду синтагматичних (комбінаторних) властивостей слова як на внутрішньомовному, так і міжмовному рівнях, сформованих різновекторними теоріями та концепціями.

«Плюралізм» у дослідженні комбінаторних відношень мовних одиниць цілком виправданий багатовимірністю такого універсального явища, як сполучуваність, зазнає особливої розмаїтості у синтагматичній сфері дієслова як специфічного щодо сполучувальних потенцій та реалізацій цього частиномовного класу повнозначних слів. Цілком природно, що належна розробленість дієслівної синтагматики, як і низка суперечливих питань у кваліфікації цього явища, має подвійний вплив на міжмовні розвідки, зокрема в українсько-англійській паралелі. З одного боку, широка зацікавленість синтагматичними властивостями дієслів, відтворена в низці праць вітчизняних та зарубіжних лінгвославістів та лінгвогерманістів [Андерш 1987; Апресян 1967; Балли 2011; Бенвенист 2002; Городенська 2004; Загнітко 2011; Почепцов 1971; Allerton 2006 та ін.] формує надійне підґрунтя для міжмовних досліджень. З іншого ж боку, помітною є методологічна та відповідно термінологічна нерелевантність існуючих внутрішньосистемних досліджень, що

передбачає їхнє «адаптування», «переосмислення», «приведення до спільного знаменника» для створення об'єктивних передумов подальшого контрастивного аналізу.

Вивчення синтагматики мовних одиниць загалом, як і дієслів зокрема, маючи доволі тривалу історію, зреалізована різними підходами, покладеними в основу встановлення «лінійних» відношень. Наприклад, у західноєвропейському мовознавстві ключовим стало поняття валентності [Теньєр 1988]. Уважають, що схожа ідея була покладена в граматику залежностей та створила передумови для формування відмінкової, чи рольової, граматики Ч. Філмора [Fillmore 1992], в якій поняття валентності відповідає поняттю семантичної ролі як актанта певного предиката.

В інших синтагматичних теоріях, зокрема в Лондонській школі [Halliday 1990], визначальним є поняття контекстуалізації мовних одиниць, за якого сполучуваність кваліфікують як явище, детерміноване загальними типами ситуації, і витлумачують його в термінах «колокація» (пор. із поняттям сутнісних семантичних відношень В. Порцига і лексичних солідарностей Е. Косеріу) та «колімація». Для американської дескриптивної лінгвістики ключовим у сфері сполучуваності є поняття дистрибуції, або оточення мовної одиниці, як зреалізований лінійний ряд без урахування парадигматичного аспекту [Harris 1962: 578]. Теорії сполучуваності знайшли активний розвиток і в лінгвоставістиці. У розмаїтті теорій і концепцій цілком виправданими були спроби вказати на ключові фактори, що визначають сполучуваність слова, і диференціювати синтагматику на синтаксичну, семантичну та лексичну [Кубрякова 2004: 448].

Сутність *синтаксичної синтагматики* відтворюють установлені закономірності синтаксичної сполучуваності формальних, позиційно впорядкованих одиниць, визначені особливості поєднання граматичних класів слів у мовленні в аспекті їхнього формального вираження [Степанов 1981]. Власне поняття, що ними оперують при дослідженні синтаксичної синтагматики (синтаксичні відношення, синтаксичні зв'язки), є основними одиницями т. зв. синтагматичного синтаксису [Загнітко 2011: 34]. Здебільшого синтаксичну синтагматику кваліфікують як набір та умови реалізації синтаксичних зв'язків слова, сполучуваність певних граматичних розрядів слів.

Основним здобутком *семантичної синтагматики* стало формулювання закону семантичного узгодження (ітерації сем, імбрикації, подовження сем), теоретична кваліфікація якого завдячує напрацюванням західноєвропейських і американських, як і східноєвропейських лінгвістів [Апресян 1967: 45; Кочерган 2004: 27; Степаненко 2004: 67–68; Aarts 2006; Allerton 2006]. У доволі відмінних концепціях цих мовознавців так чи інакше простежено спільність щодо намагання встановити закономірності семантичної комбінаторики (семантичної реляції). При цьому доказовими стають виведені дослідниками правила складання значень (Ch. Osgood), запозичена із теорії граматичного плеоназму обов'язкова повторюваність значень (M. Masterman), подвоєння змісту та семантична компресія (Н. М. Леонтьєва), семантичний синтез (Ю. Д. Апресян, І. О. Мельчук), синтагматична взаємодія значень, виявлення т. зв. ітеративних сем як формального способу організації синтагми та семантичного узгодження (В. Г. Гак) тощо.

Предметом *лексичної синтагматики* здебільшого вважають т. зв. «лексичний синтаксис», тобто лексичну сполучуваність слів у лінійному ряду, на противагу синтаксису «граматичному» [Уфимцева 1984: 138]. Детально розробленою в цьому контексті є система опису синтагматичних характеристик одиниць на рівні словоформи та слова в теорії І. О. Мельчука «Смисл→Текст» [Мельчук 1974].

Із лексичною синтагматикою пов'язують також реалізовану здатність слова поєднуватися в тексті з обмеженою кількістю слів без спеціального акцентування на спільних семантичних ознаках (Ю. Д. Апресян), конкретну реалізацію в мовленні валентності слова (В. Д. Аракін), поєднання в тексті семантично суміжних слів (Г. В. Степанова), здатність слова вступати у зв'язки з іншими словами в тексті (М. П. Кочерган).

Сучасні мовознавчі праці тяжіють до комплексного, міжрівневого вивчення синтагматичних властивостей мовних одиниць загалом та дієслів зокрема. У такий спосіб учені доводять, що функціонування мови як системи можливе лише за умови тісної взаємодії та співіснування всіх її елементів. У цьому контексті все частіше акцентують на синкретичному характері синтагматичних відношень, особливо в межах дієслівних класів, указують на доцільність та необхідність поєднання семантичного й граматичного аспектів сполучуваності, що відтворено відповідними дефініціями на кшталт семантико-синтаксична, семантико-граматична, лексико-синтаксична, лексико-граматична сполучуваність тощо.

Принагідно зауважимо, що при доведеній ефективності та методологічній правомірності комплексного осмислення лінгвістичної синтагматики, у тому числі й дієслівної, що неминуче передбачає залучення до аналізу різних за природою та теоретичною кваліфікацією комбінаторних чинників, нерідко спостерігають співіснування та часом недиференційоване використання низки термінів, зокрема «сполучуваність», «комбінаторика», «поєднання», «комунікативне зчеплення», «семантична потенція», «синтагматика», «колігація і колокація», «семантична чи лексична вибірковість», «контекст», «валентність», «дистрибуція», «інтенція», «конфігурація» тощо. Всі ці терміни, попри нерівнорядне теоретичне підґрунтя, так чи інакше відбивають загальну властивість – наявність у повнозначних словах потенційних можливостей, які реалізуються в контексті, вступати чи не вступати в сполучуваність з іншими словами чи словоформами [Ваницька 1986: 28]. При цьому в сучасній лінгвістиці помітною є тенденція до впорядкування таких термінопозначень, яка, з одного боку, виявляється в чіткому розмежуванні вказаних понять, а з іншого, – у спробі їхньої синонімізації.

На нашу думку, більш пріоритетною є позиція, за якої такі поняття, як «валентність / сполучуваність», «валентність / дистрибуція», «сполучуваність / дистрибуція», «валентність / інтенція» кваліфікують сумісними, однак не тотожними в їхньому сутнісному та функціональному наповненні. Цілком правомірним видається їхнє диференційоване вживання, зумовлене визнанням певних співвідносних зв'язків та відношень. Зокрема, співвідношення потенції / реалізації, (мовного / мовленнєвого) стало визначальним для відносно традиційного на сьогодні розмежування валентності та сполучуваності [Вихованець 1992; Іваницька 1986; Леута 2008; Мірченко 2004].

Урахування співвідношення узагальненого і більш-менш постійного оточення та конкретного (ситуативного), змінного оточення лягло в основу розведення валентності та дистрибуції [Степаненко 2004; Теньєр 1998]. Іншими словами, потенційний характер валентності, витлумачений як вузькість поняття, протистоїть широті дистрибуції [Леута 2008; Мірченко 2004], яка, на слухне зауваження С. М. Дишлевої, охоплює «і синтаксичну функцію слова, і його місце в реченні, перебування в широкому контексті, тобто за межами речення, іншими словами – всі елементи його актуалізації у мовному оточенні стосовно цього оточення» [Дишлева 2008: 7].

За ознакою «обмеженість / необмеженість» вважають можливим диференціацію понять «сполучуваність» та «дистрибуція». Співвідносними, проте не тотожними передусім через синтаксичність першої та семантичність останньої постають у мовознавчих розвідках і такі поняття, як «валентність» та «інтенція», відмінність та взаємодія між якими проаналізовані в [Леута 2008: 57–62]. О.І. Леута, детально оглянувши теорії сполучуваності, слідом за Й. Ф. Андершом, небезпідставно вказує на те, що валентнісно-інтенційний потенціал дієслова, який у його концепції постає одним із способів опису дієслівного речення, охоплює сукупність усіх функціонально-синтаксичних (валентних) і функціонально-семантичних (інтенційних) позицій дієслівного лексико-семантичного варіанта [Андерш 1987: 62].

Водночас дослідники не відкидають можливість отождолення тих чи інших понять на певному мовному рівні. Так, наприклад, відомі спроби отождолення валентності із сполучуваністю в синтаксисі [Леута 2008]; тотожними в окремих розвідках виступають валентність і дистрибуція [Болдырев 1996]. На лексико-семантичному рівні синонімічно вживають терміни «сполучуваність» і «дистрибуція» [Кочерган 2004].

У контексті власного міжмовного дослідження орієнтація на теоретично обґрунтоване розмежування вказаних термінопозначень не суперечить тезі про синкретичну природу дієслівної синтагматики, адекватне трактування якої можливе лише за умови врахування тісної взаємодії та взаємозумовленості умовно диференційованих, проте співзалежних складників – семантичного й синтаксичного. Вкажемо і на те, що представлене розуміння дієслівної синтагматики уможливує і до певної міри виправдовує акцентування як на семантичному, так і власне синтаксичному (формально-синтаксичному) аспектах її міжмовного зіставлення. Показово, що останній аспект постає найбільш формалізованим, а отже й об'єктивним у класифікаційній системі засобів вияву корелятивності / некорелятивності української та англійської дієслівних систем.

У контексті контрастивного аналізу синтагматичних параметрів дієслівних систем української та англійської мов релевантними видається поняття валентності, яке на сьогодні здебільшого розуміють як здатність слова визначати кількість і якість залежних від нього словоформ, зумовлену його семантичними і граматичними властивостями. Власне виявлена та теоретично обґрунтована мовознавцями сполучуваність потенція, закладена семантичними та граматичними властивостями слова взагалі та дієслова зокрема, є тією внутрішньою рушійною силою, яка визначає специфічність та закономірність синтагматичних відношень, що виникають у процесі функціонування дієслівних систем як української, так і англійської мов.

Сучасна інтерпретація дієслівної валентності ґрунтується на положеннях, сформованих як у сфері її т. зв. вузького, тобто дієслівного вивчення, первісно пов'язаного із вербоцентричною теорією речення і характерною передусім для західноєвропейського, зокрема французького та німецького, мовознавства [Теньєр 1988], так і широкого застосування в концепціях східнослов'янських лінгвістів [Адмони 1988; Андерш 1987; Мухин 1986]. Прикметним є звернення й лінгвоанглів до проблем валентнісного потенціалу дієслова, теорія якого в тій чи іншій формі та інтерпретації відтворена в [Aarts 2006; Allerton 2006; Fillmore 1992].

Валентністний аналіз англійських дієслів здійснювали також і російські дослідники. Валентність активно досліджують у лінгвоукраїністиці у зв'язку із семантико-синтаксичною інтерпретацією речення, залучаючи до аналізу передусім дієслова як основні морфологічні виразники предикатних синтаксем. Оперуючи поняттям валентності, яке первісно співвідносили з граматичним (формальним) рівнем і визначенням кількісного набору учасників ситуації, дослідники акцентують і на семантичному (лексичному, семантико-логічному) аспекті валентності, визначаючи облігаторну та факультативну, зовнішню та внутрішню, змістову і формальну валентність.

Прагнення осмислити дієслівну природу комплексно, у взаємозв'язку різних за природою та ступенем узагальнення категорійних ознак, знайшло відбиття в пріоритетній на сьогодні, на нашу думку, кваліфікації валентності як категорійної ознаки дієслова, зреалізованої на перетині граматики й лексики, синтаксису й семантики. Таке розуміння валентності уможливило виокремлення останньої як дієслівної міжрівневої категорії дієслова [Загнітко 2011: 249–277], дієслівної категорії міжрівневого, семантико-синтаксичного характеру [Вихованець 1992; Мацицька 1998], особливої морфолого-семантико-синтактико-словотвірної категорії дієслова [Мірченко 2004]. Цілком виправданим із позицій сучасних досягнень лінгвістики є розуміння

валентності як зумовленої семантикою здатності дієслівних лексем до поєднання з певною кількістю залежних іменникових компонентів (актантів, аргументів, партнерів) відповідної семантики [Вихованець 1992: 269]. Іншими словами, валентність визнають як семантично передбачувану синтаксичну сполучуваність слів. Сучасне розуміння категорії валентності спирається на кваліфікацію її як поняття, яке концентрує дві площини: власне семантичну й формально-синтаксичну, що дає підстави виокремлювати в її складі такі виміри, як формально-граматичний (власне синтаксичний), семантико-синтаксичний, а останнім часом – ще й комунікативний [Масицька 1998: 18].

Вагомою для українсько-англійського зіставного дослідження дієслівних систем в аспекті синтагматики виступає також розвинена, особливо в лінгвоукраїністиці, теза про те, що валентність як системно передбачувана сполучуваність (зокрема дієслівна) формалізована *підрядним прислівним синтаксичним зв'язком* як одним із видів реченнєвотвірного [Вихованець 1992; Загнітко 2011]. Такий зв'язок є формальним чинником, що уможливорює синтагматичну параметризацію дієслівних систем, за якої орієнтаційною виступає низка диференційних ознак (передбачуваність / непередбачуваність, обов'язковість / необов'язковість, доцільність / недоцільність, достатність / недостатність тощо), виокремлення яких так чи інакше пов'язане із валентністним потенціалом опорних дієслів.

Помічена як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками різна сила вияву сполучувального потенціалу слугувала підґрунтям стратифікації дієслівної лексики на автосемантичні (абсолютивні) та синсемантичні (релятивні) дієслова, перші з яких розглядають як одиниці закритої семантики, із самодостатнім смислом, а другі – як такі, що мають семантичне і граматичне визначення кількості та якості непередикатних знаків (Є. В. Гулига, А. П. Загнітко, Г. О. Золотова, Н. Л. Іваницька, Т. В. Савчук, Н. С. Степаненко). Поділ дієслів на автосемантичні та синсемантичні до певної межі є співвідносним із поділом дієслів на одновалентні та кільквалентні (І. Р. Вихованець, В. М. Каленич, О. В. Куц), дієслова повної і неповної предикації (В. Г. Гак), безінтенційні та інтенційні (М. П. Володженков), самостійні та відносні (В. В. Виноградов, Л. В. Щерба).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, синтагматична параметризація української та англійської дієслівних систем може мати кілька вимірів: синтаксичний, семантичний, лексичний. Нерідкими є спроби поєднати вказані аспекти синтагматичних вимірів. У сучасній лінгвістиці найбільш розробленою постає теорія семантико-синтаксичної сполучуваності дієслів, під якою розуміють системно передбачувану семантичну сполучуваність, формалізовану придієслівним зв'язком як одним із видів реченнєвотвірного. Такий підхід до сполучувальних потенцій дієслів як структурно-семантичних мовних одиниць уможливорює їхнє адекватне контрастивне трактування із урахуванням тісного зв'язку їхньої семантики та синтаксичних потенцій, що видається перспективним для встановлення корелятивних міжмовних синтагматичних співвідношень української та англійської дієслівних систем.

Література

- Адмони 1998: Адмони, В. Г. Грамматический строй как система построения и общая теория грамматики [Текст] / В. Г. Адмони. — Л.: Наука, 1988. — 240 с.
- Андерш 1987: Андерш, Й. Ф. Типологія простих дієслівних речень у чеській мові в зіставленні з українською [Текст] / Й. Ф. Андерш. — К.: Наук. думка, 1987. — 192 с.
- Апресян 1967: Апресян, Ю. Д. Экспериментальное исследование семантики русского глагола [Текст] / Ю. Д. Апресян. — М.: Наука, 1967. — 251 с.
- Балли 2011: Балли, Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка [Текст] / Ш. Балли. — М.: Едиториал УРСС, 2001. — 416 с.
- Бенвенист 2002: Бенвенист, Э. Общая лингвистика [Текст] / Э. Бенвенист. — М.: УРСС, 2002. — 448 с.
- Болдырев 1996: Болдырев, Н. Н. Классы английского глагола в функциональном аспекте [Текст] / Н. Н. Болдырев // Семантика языковых единиц: Доклады V Международной конференции. — Т.1. — М., 1996. — С. 217–219.
- Вихованець 1992: Вихованець, І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови [Текст] / І. Р. Вихованець. — К.: Наук. думка, 1992. — 224 с.
- Городенська 2004: Городенська, К. Г. Дієслово / К. Г. Городенська // Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови [Текст] / І. Вихованець, К. Городенська; за ред. І. Вихованця. — К.: Унів. вид-во "Пульсари", 2004. — С. 217–297.
- Дишлева 2008: Дишлева, С. М. Адвербіальна дистрибуція лексико-семантичних груп українських дієслів [Текст]: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 "Українська мова" / С. М. Дишлева. — К., 2008. — 19 с.
- Загнітко 1990: Загнітко, А. П. Дієслівні категорії в синтагматиці і парадигматиці [Текст] / А. П. Загнітко. — К.: НМК ВО, 1990. — 132 с.
- Загнітко 2011: Загнітко, А. П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис [Текст] / А. П. Загнітко. — Донецьк: ТОВ "ВКФ "БАО", 2011. — 992 с.
- Іваницька 2011: Іваницька, Н. Б. Дієслівні системи української та англійської мов: парадигматика і синтагматика: монографія [Текст] / Н. Б. Іваницька. — Вінниця: СПД Главацька, 2011. — 636 с.

- Іваницька 1986: Іваницька, Н. Л. Двоскладне речення в українській мові [Текст] / Н. Л. Іваницька. — К. : Вища шк., 1986. — 167 с.
- Кочерган 2004: Кочерган, М. П. Лексична сполучуваність і семна структура слова [Текст] / М. П. Кочерган // Мовознавство. — 1984. — № 1. — С. 25—32.
- Кубрякова 2004: Кубрякова, Е. С. Язык и знание: на пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира [Текст] / Е. С. Кубрякова — М. : Языки славянской культуры, 2004. — 560 с.
- Леута 2008: Леута, О. І. Структура і семантика дієслівних речень в українській літературній мові : монографія [Текст] / О. І. Леута. — К. : Такі справи, 2008. — 208 с.
- Масицька 1998: Масицька, Т. Є. Граматична структура дієслівної валентності : монографія [Текст] / Т. Є. Масицька. — Луцьк, 1998. — 206 с.
- Мельчук 1974: Мельчук, И. А. Опыт лингвистических моделей "Смысл→Текст" [Текст] / И. А. Мельчук. — М. : Наука, 1974. — 260 с.
- Мірченко 2004: Мірченко, М. В. Структура синтаксичних категорій : монографія [Текст] / М. В. Мірченко. — Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. — 393 с.
- Мухин 1986: Мухин, А. М. Структура предложений и их модели [Текст] / А. М. Мухин. — Л. : Наука, 1986. — 230 с.
- Почепцов 1971: Почепцов, Г. Г. Конструктивный анализ структуры предложения [Текст] / Г. Г. Почепцов. — К. : Вища шк., 1971. — 191 с.
- Степаненко 2004: Степаненко, М. І. Просторові поширювачі у структурі речення : монографія [Текст] / М. І. Степаненко. — Полтава : АСМІ, 2004. — 463 с.
- Степанов 1981: Степанов, Ю. С. Имена. Предикаты. Предложения. Семиологическая грамматика [Текст] / Ю. С. Степанов. — М. : Наука, 1981. — 360 с.
- Теньер 1988: Теньер, Л. Основы структурного синтаксиса [Текст] / Л. Теньер. — М. : Прогресс, 1988. — 645 с.
- Уфимцева 1984: Уфимцева, А. А. К вопросу о так называемом дефиниционном методе описания лексического значения слова [Текст] / А. А. Уфимцева // Слово в грамматике и словаре. — М., 1984. — С. 134—141.
- Aarts: Aarts, B. The verb in contemporary English: theory and description / Bas Aarts, Charles F. Meyer. — Cambridge : Cambridge University Press, 2006. — 328 p.
- Allerton: Allerton, D.S. Verbs and their Satellites / D.S. Allerton // The Handbook of English Linguistics / [ed. B. Aarts A. M. S. McMahan]. — Wiley-Blackwell Publishing, 2006. — P. 147—180.
- Fillmore: Fillmore, C. J. Construction grammar course book // Charles Fillmore, Paul Kay. — Berkeley : University of California, 1992. — 113 p.
- Halliday: Halliday, M. A. K. Introduction to Functional Grammar / Michael Alexander Kirkwood Halliday. — G.B. Edward Arnold, 1990. — 419 p.
- Harris: Harris, Z. String Analysis of Sentence Structure / Z. Harris. — The Hague, Mouton and Co, 1962. — 170 p.

Произведен аналитический обзор существующих в современном языкознании подходов к изучению лингвальной сущности и метаязыковой интерпретации синтагматики глагольных систем украинского и английского языков. Системно высветлен научный опыт славистики, германистики и контрастивистики касательно основополагающих параметров выделения синтаксической, семантической и лексической синтагматики. Определены приоритетные направления межъязыкового анализа глагольной синтагматики, базирующиеся на теории семантико-синтаксической сочетаемости глаголов как системно предопределенной семантической сочетаемости, формализованной приглагольной связью.

The article focuses on the analytical review of the modern linguistic approaches to the metalinguistic interpretation of the Ukrainian and English verb syntagmatics. It systematizes scientific results of Slavic, German and Contrastive studies concerning syntactical, semantic and lexical syntagmatics. The priority tendencies of interlanguage verb syntagmatics study are defined. They are based on the theory of semantic-syntactical collocation caused by semantic collocation and expressed by subordination verb links projected on the sentence structure.

Keywords: verb system, syntagmatics, syntactical collocation, semantic collocation, valency, contrastive analysis.

Надійшла до редакції 21 квітня 2014 року.